

Latvijas sociālo darbinieku ētikas kodekss

Pieņēmusi Latvijas profesionālo sociālo un aprūpes darbinieku asociācijas kopsapulce, Rīgā, 2001.gada 10.maijā.

Latvijas sociālo darbinieku ētikas kodekss ir izstrādāts, pamatojoties uz Starptautiskās sociālo darbinieku federācijas (International Federation of Social Workers (IFSW)) dokumentiem – “Sociālā darba ētisko principu deklarāciju” un “Starptautiskajiem sociālo darbinieku ētikas standartiem”, kas apstiprināti IFSW kopsapulcē Kolombo (Šrilankā) 1994.gadā.

1.Ievads

Ētiskā apziņa ir jebkura sociālā darbinieka profesionālās darbības neiztrūkstoša sastāvdaļa. No sociālā darbinieka spējas rīkoties ētiski ir atkarīga klientiem piedāvāto pakalpojumu kvalitāte. Ētikas kodekss ir balstīts uz sociālā darbinieka profesijas starptautiski atzīto definīciju un vērtībām. Starptautisko sociālā darba profesijas definīciju pieņēma IFSW kopsapulcē Monreālā (Kanādā) 2000.gadā.

Sociālais darbs ir profesija, kas veicina sociālu

pārmaiņu rašanos, cilvēku savstarpējo attiecību problēmu risināšanu, sekmē cilvēku brīvību un iespēju paplašināšanu, lai paaugstinātu labklājību. Izmantojot teorijas par cilvēka uzvedību un sociālajām sistēmām, sociālais darbs iejaucas tur, kur cilvēks mijiedarbojas ar vidi. Sociālā darba pamatā ir cilvēktiesību principi un sociālais taisnīgums. Sociālā darba misija ir dot iespēju visiem cilvēkiem attīstīt viņu potenciālu, bagātināt viņu dzīves, un kavēt disfunkciju. Profesionāls sociālais darbs ir vērsts uz problēmu risināšanu un pārmaiņām. Sociālie darbinieki ir pārmaiņu veicinātāji sabiedrībā. Sociālā darba vērtību pamatā ir cieņa pret visu cilvēku vienlīdzību, vērtību un pašcieņu. Cilvēktiesības un sociālais taisnīgums kalpo kā motivācija un pamatojums sociālā darbinieka rīcībai. Profesija cenšas mazināt nabadzību un atbrīvot mazaizsargātos un apspiestos cilvēkus, lai veicinātu sociālo integrāciju.

Praktiskajā darbībā sociālā darba uzdevums ir pievērsties sabiedrībā pastāvošajiem šķēršļiem un netaisnībai. Sociālajā darbā izmanto dažādas prasmes, tehnikas un aktivitātes, kas ir vērstas uz personu un tās vidi. Sociālā darba iekļaušanās aktivitāšu loks ir plašs – sākot no psihosociāla darba ar personu līdz sociālajai politikai, plānošanai un attīstībai. Tās ietver konsultēšanu, klīnisko sociālo darbu, darbu ar grupām, sociālo pedagoģisko darbu, ģimeņu disfunkcijas novēršanu un terapiju, kā arī palīdzību cilvēkiem pakalpojumu un sabiedrības resursu izmantošanā. Iekļaušanās izpaužas arī kā iestādes vadīšana, sabiedrisku aktivitāšu organizēšana un iesaistīšanās sociālās un politiskās aktivitātēs, lai ietekmētu sociālo politiku un ekonomisko attīstību.

Ētikas kodekss ir ceļvedis sociālajam darbiniekam ikdienas darbā, kā arī pamats situācijas izvērtēšanai, ja sociālā darbinieka rīcība ir novirzījusies no šajā kodeksā noteiktajiem principiem. Kodeksā ir noteikti uzvedības standarti, kuri sociālajam darbiniekam jāievēro attiecībās ar klientiem, kolēģiem, darba devējiem, kā arī sabiedrību kopumā. Sociālajam darbiniekam jāievēro visas ētikas kodeksā ietvertās nostādnes jebkurā situācijā, kas saistīta ar profesionālu iekļaušanos klienta dzīvē.

“Latvijas sociālo darbinieku ētikas kodekss” ir jāpublisko, lai tas sniegtu klientiem, darba devējiem, citu nozaru profesionāļiem un vispārējai sabiedrībai ieskatu par to, ko vajadzētu sagaidīt attiecībā uz sociālā darba ētiku.

2. Sociālā darba ētiskie principi

Sociālo darbinieku uzdevums ir savā darbā vadīties pēc sekojošiem principiem:

- 2.1. Katrs cilvēks ir vērtīgs un tāpēc arī rūpju cienīgs.
- 2.2. Katram cilvēkam ir tiesības uz pašrealizāciju tādā mērā, kādā tā netraucē citu personu tiesību realizāciju, kā arī pienākums veicināt sabiedrības labklājību.
- 2.3. Ievērot sociālā taisnīguma principus.
- 2.4. Pielietot savas zināšanas un prasmes, lai palīdzētu indivīdiem, cilvēku grupām, sabiedrībai attīstīties, risināt savstarpējos konfliktus un likvidēt šo konfliktu negatīvās sekas.
- 2.5. Sniegt visu iespējamo palīdzību katram, kas vērsīsies pēc palīdzības vai padoma, nediskriminējot pēc dzimuma, vecuma, invaliditātes, tautības, sociālās piederības, rases, reliģijas, valodas, politiskajiem uzskatiem vai seksuālās orientācijas.
- 2.6. Respektēt cilvēktiesības saskaņā ar ANO “Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju” un citām starptautiskajām konvencijām, kas izriet no minētās deklarācijas.
- 2.7. Ievērot privātās dzīves, konfidencialitātes, kā arī informācijas atbildīgas izmantošanas principus. Ievērot konfidencialitāti pat tad, ja valsts likumdošana ir pretrunā ar minēto prasību.
- 2.8. Strādāt sadarbojoties ar saviem klientiem, klientu interešu labā, tomēr respektējot pārējo iesaistīto pušu intereses.
- 2.9. No sadarbības ar klientu sagaidīt, ka klienti uzņemsies atbildību par rīcības virzienu noteikšanu. Nepieciešamība piespiestu kārtā atrisināt vienas puses problēmas uz citu iesaistīto pušu rēķina var tikt attaisnota tikai tādā gadījumā, ja konfliktējošo pušu prasības ir rūpīgi un detalizēti izvērtētas.
- 2.10. Sociālais darbs nav savienojams ar tiešu vai netiešu tādu personu, grupu, politisko spēku vai varas struktūru atbalstu, kuras apspiež citus cilvēkus, izmantojot terorismu, spīdzināšanu vai līdzīgus brutālus paņēmienus.

3. Sociālo darbinieku ētikas standarti

3.1. Ievads

Dažādi humāni, reliģiski un demokrātiski ideāli un filozofijas novirzieni radīja sociālo darbu, un tam ir universāls pielietojums to cilvēcisko vajadzību nodrošināšanā, kas saistītas ar indivīda - sabiedrības mijiedarbību un cilvēka potenciāla attīstīšanu. Profesionāli sociālie darbinieki kalpo cilvēku labklājības un pašrealizācijas labā. Sociālo darbinieku pienākums ir atzīt un ievērot šos ētiskās izturēšanās standartus.

3.2. Vispārējie ētiskas uzvedības standarti

- 3.2.1. Censties saprast katru atsevišķu klientu un klienta sistēmu, kā arī elementus, kas ietekmē rīcību un nepieciešamos pakalpojumus.
- 3.2.2. Aizstāvēt un attīstīt profesionālās vērtības, zināšanas, metodoloģiju un atturēties no jebkuras rīcības, kas varētu nelabvēlīgi ietekmēt profesijas prestižu.
- 3.2.3. Atzīt profesionālos un personīgos ierobežojumus.
- 3.2.4. Darbā izmantot visas atbilstošās zināšanas un iemaņas.

3.2.5. Ieguldīt profesionālo pieredzi, piedaloties stratēģiju un programmu izstrādē, kas uzlabotu sabiedrības dzīves kvalitāti.

3.2.6. Noteikt un skaidrot sociālās vajadzības, sociālo problēmu pamatus un raksturu.

3.2.7. Skaidrot sociālā darba profesijas izpausmi.

3.3. Sociālā darba standarti darbā ar klientiem.

3.3.1. Sociālais darbinieks primāri ir atbildīgs klienta priekšā.

3.3.2. Nodrošināt klienta tiesības uz sadarbības attiecībām, kas balstītas uz uzticēšanos, privātās dzīves respektēšanu un konfidencialitāti, kā arī atbildīgu informācijas izmantošanu. Pakalpojumu sniegšana ir saistīta ar informācijas vai datu vākšanu un nodošanu citu rīcībā. Klientu ir jāinformē par nepieciešamību iegūt informāciju vai datus un to tālāku izmantošanu. Nekāda informācija netiek izpausta, klientu par to iepriekš neinformējot un nesāņemot no viņa piekrišanu, izņemot gadījumus, kad klients nav rīcībspējīgs, vai citi var tikt pakļauti nopietnām briesmām. Klientam ir pieejami sociālā darbinieka pieraksti, kas attiecas uz viņu.

3.3.3. Atzīt un respektēt klientu individuālos mērķus, atbildību un atšķirības. Profesionāls pakalpojums palīdz klientiem uzņemties atbildību par personīgo rīcību un palīdz visiem klientiem ar vienādu attieksmi. Ja profesionālos pakalpojumus nevar sniegt, ievērojot šos nosacījumus, tad klientus par to ir jāinformē tā, lai tiktu saglabāta viņu rīcības brīvība.

3.3.4. Palīdzēt klientam - indivīdam, grupai, vai sabiedrībai - sasniegt pašrealizāciju, ievērojot citu tiesības uz pašrealizāciju. Sniedzot pakalpojumu, klientam jāpalīdz saprast un izmantot sadarbības attiecības ar sociālo darbinieku, klienta likumīgo vēlmju un interešu sekmēšanai.

3.4. Sociālā darba standarti attiecībā uz institucionālo sadarbību.

3.4.1. Strādāt un/vai sadarboties ar tām institūcijām, kuru politika, procedūras un darbība ir vērsta uz pakalpojumu sniegšanu un tādas profesionālas prakses veicināšanu, kas atbilst sociālo darbinieku ētikas principiem.

3.4.2. Ar atbildības sajūtu pildīt institūcijas noteiktās funkcijas un īstenot mērķus, kas vērsti uz saprātīgu politiku, procedūru un prakses attīstību.

3.4.3. Lai uzlabotu klientu apkalpošanu, ierosināt vēlamās izmaiņas politikā, procedūrās un praksē, izmantojot atbilstošas institūciju iespējas. Ja netiek panāktas nepieciešamās izmaiņas pēc tam, kad visas iespējas ir izmantotas, iesniegt atbilstošas prasības augstākstāvošajām instancēm.

3.4.4. Nodrošināt profesionālo atbildību par darba efektivitāti un rezultātiem ar periodiskiem pārskatiem par pakalpojumu sniegšanas procesu.

3.4.5. Kad politika, procedūras un prakse atrodas tiešā pretrunā ar sociālā darba ētiskajiem principiem, izmantot visus ētiski pieņemamos līdzekļus, lai pārtrauktu neētisku rīcību.

3.5. Sociālā darba standarti sadarbībai ar kolēģiem

3.5.1. Cienīt kolēģu un citu nozaru speciālistu izglītību, profesionālo sagatavotību un prasmes.

3.5.2. Atzīt kolēģu un citu speciālistu viedokļu un prakses atšķirības, kritiku izteikt konstruktīvi.

3.5.3 .Informēt kolēģus, citu nozaru speciālistus un brīvprātīgos par iespējām apgūt vai papildināt zināšanas un pieredzi, lai veicinātu kopīgu profesionālo izaugsmi.

3.5.4. Pievērst atbildīgo instanču uzmanību jebkuriem profesionālās ētikas un standartu pārkāpumiem, un nodrošināt attiecīgo klientu iesaistīšanu.

3.5.5. Aizstāvēt kolēģus pret netaisnīgu rīcību.

3.6. Standarti attiecībā pret profesiju

3.6.1.Saglabāt profesionālās vērtības, ētiskos principus, zināšanas un metodoloģiju, kā arī sniegt savu ieguldījumu to izskaidrošanā un pilnveidošanā.

3.6.2.Aizstāvēt profesiju no netaisnīgas kritikas, palielinot ticību profesionālās darbības nepieciešamībai.

3.6.3.Paust konstruktīvu kritiku par profesiju, tās teorijām, metodēm un praksi.

3.6.4.Veicināt jaunu pieeju un metodoloģiju pielietošanu, lai efektīvāk risinātu sociālās problēmas.

4. Metodes ētikas jautājumu/problēmu risināšanai

4.1. Latvijas Profesionālo sociālo un aprūpes darbinieku asociācijai ir pienākums darboties tā, lai ētiskas dabas jautājumus/problēmas varētu izskatīt un mēģināt atrisināt kolektīvos forumos organizācijas iekšienē. Šādiem forumiem būtu jādod iespēja sociālajiem darbiniekiem individuāli apspriest, analizēt un ņemt vērā ētiskas dabas jautājumus/problēmas sadarbībā ar kolēģiem, citām ekspertu grupām un pusēm, kuras ietekmē apspriežamais jautājums. Bez tam minētajiem forumiem būtu jādod sociālajiem darbiniekiem iespēja saņemt kolēģu, kā arī citu padomus. Ētiskajai analīzei un apspriešanai vienmēr jābūt vērstai uz jaunu iespēju un izvēju radīšanu.

4.2. Latvijas Profesionālo sociālo un aprūpes darbinieku asociācijas pienākums ir palīdzēt sociālajiem darbiniekiem analizēt un izprast ētiskas dabas jautājumus/problēmas.

4.3. Latvijas Profesionālo sociālo un aprūpes darbinieku asociācija ir atbildīga par to, lai attiecībā uz ētikas jautājumiem tiktu veicinātas diskusijas, izglītība un pētniecības darbs.

4.4. Latvijas Profesionālo sociālo un aprūpes darbinieku asociācija izstrādā Sociālo darbinieku ētikas padomes nolikumu un izveido to.

4.5. Latvijas sociālo darbinieku Ētikas kodekss ir dokuments, kurš ir atvērts papildinājumiem, izmaiņām un jaunievedumiem. Latvijas Profesionālo sociālo un aprūpes darbinieku asociācija izstrādā kārtību, kādā ierosināmas un veicamas izmaiņas šajā kodeksā.

Latvijas profesionālo sociālo
un aprūpes darbinieku asociācijas priekšsēdētāja

Ā.Baltiņa